

Comunicat del Consell Escolar de les Illes Balears referent a la Resolució del conseller d'Educació i Universitats per la qual s'aprova el Pla Pilot Voluntari de Lliure Elecció de Llengua per a centres educatius sostinguts amb fons públics d'educació primària i d'educació secundària obligatòria a partir del curs 2024-2025

El Consell Escolar de les Illes Balears, reunit en plenari el dia 6 de maig de 2024, vol manifestar una queixa formal pel fet que un Pla pilot amb connotacions tan importants pel sistema educatiu, no sigui informat pel Consell Escolar de les Illes Balears, l'òrgan superior de consulta i de participació dels sectors afectats per la programació general de l'ensenyament no universitari a les Illes Balears, per tal de poder escoltar el parer de tota la comunitat educativa.

El Consell Escolar de les Illes Balears ha aprovat sol·licitar a la Conselleria d'Educació i Universitats la retirada del Pla Pilot Voluntari de Lliure Elecció de Llengua per a centres educatius sostinguts amb fons públics d'educació primària i d'educació secundària obligatòria a partir del curs 2024-2025, pels següents motius:

1. Tal com ho estableixen les diferents lleis, les mesures per tal que tot l'alumnat sigui competent per emprar amb correcció i fluïdesa les dues llengües oficials, tant oralment com per escrit, en finalitzar l'ensenyament obligatori, s'han de definir als projectes lingüístics dels centres (PLC) i no a un pla pilot. Els PLC s'han elaborat a partir de la realitat i el context sociocultural i lingüístic del centre, en virtut de la seva autonomia pedagògica i d'organització, d'acord amb la normativa vigent. Per tant, consideram que aquest Pla no respon a cap necessitat detectada de manera objectiva.

Cal recordar que la comunitat autònoma de les Illes Balears es fa servir d'un model de conjunció lingüística en l'ensenyament, tal com estableix la normativa (Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears, Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears) i amb la sentència del Tribunal Constitucional 87/1983, que prioritza l'adequació dels projectes lingüístics de centre a la realitat social, demogràfica i econòmica de cada centre educatiu.

Aquest model lingüístic escolar està consolidat al títol VI de la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears. D'acord amb el que determinen l'Estatut d'Autonomia i la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears, segueix el model denominat de conjunció lingüística o bilingüisme integral. Aquest model consolida l'ús de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, com a llengua vertebradora de l'ensenyament. D'aquesta manera, es dona continuïtat a un model implementat progressivament des de fa vint-i-set anys i que s'emmarca coherentment en el marc normatiu definit per l'Estat i, en concret, per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. Tota aquesta normativa esmentada és de rang superior i, en el cas de la Llei orgànica 2/2006 té el caràcter de normativa bàsica.

2. L'esborrany no té en compte les característiques i necessitats reals dels centres de les Illes Balears, i no es justifica amb una anàlisi rigorosa i exhaustiva dels diferents informes (PISA, IAQSE, i altres dades d'avaluació).

En l'anàlisi de les dades, extretes del Sistema d'Explotació de Dades d'Educació de les Illes Balears (SEDEIB), dels resultats per matèria a les Illes Balears, de l'alumnat de 6è d'Ed. Primària (% aprovats), en els darrers 10 anys, s'observa que el % d'aprovats en ambdues llengües són alts, però cal destacar que els resultats en llengua catalana estan una mitjana de 2-3 punts per davall dels de llengua castellana (vegeu taula 1 a l'annex).

Si analitzem les dades de l'IAQSE de l'avaluació de diagnòstic en l'assoliment de la competència comunicativa en expressió oral a 6è d'E.P. (2017-18), s'observen diferències significatives. Un 31,4% d'alumnes assoleixen el nivell satisfactori en llengua catalana front un 44,9% en llengua castellana. Un 23,3% d'alumnes assoleixen el nivell acceptable en llengua catalana, front un 29,7% en llengua castellana. Un 23,4% d'alumnes assoleixen el nivell baix en llengua catalana front un 16,3% en llengua castellana. Un 21,9% d'alumnes assoleixen el nivell molt baix en llengua catalana front un 9% en llengua castellana (vegeu taula 2 a l'annex).

Podem tenir en compte també algunes de les conclusions de l'informe de resultats del document "Actituds i usos lingüístics dels joves de les Illes Balears" publicat per la UIB, com que "després de quasi quaranta anys de la Llei (de normalització lingüística a les Illes Balears), tot i que es manté el criteri de no segregació dels alumnes, la pràctica ha demostrat que són els catalanoparlants els qui abandonen el català i passen a usar el castellà, enlloc que els no catalanoparlants passin a usar el català en la seva interrelació amb els altres companys. És a dir, es produeixen els efectes contraris dels que es pretenien aconseguir" i "Així mateix, s'ha observat que, malgrat la presència relativament elevada del català en alguns entorns, en els àmbits de la música, de les xarxes socials, els videojocs i de les plataformes de vídeo a la carta es consumeixen continguts en diverses llengües, entre les quals destaquen el castellà o l'anglès, especialment rellevant en el món digital".

Amb aquestes dades, es fa palesa que la labor de la Conselleria d'Educació i Universitats s'hauria d'adreçar a invertir els recursos a compensar les desigualtats que es fan evidents en detriment de l'ús i aprenentatge de la llengua catalana, a fi d'assolir la normalització lingüística, tot donant compliment al mandat que estableix l'article 35 "Ensenyament de la llengua pròpia" de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears.

3. El fet que les famílies puguin escollir la llengua d'ensenyament d'algunes matèries passa per davant els drets dels infants, ja que la normativa estableix clarament "que en acabar l'educació obligatòria, tots els alumnes han de ser capaços d'utilitzar amb habilitat totes dues llengües oficials", responsabilitat que tenen els equips directius i els docents. La qual cosa és impossible si no es potencia l'ensenyament en llengua catalana, a causa de les condicions sociolingüístiques de la gran majoria dels centres.

4. A l'annex I de la Resolució de 19 d'abril de 2024, al punt 5 de "Requisits de participació", apartat c, diu: "Serà un mínim d'un 20% de l'alumnat matriculat al grup/grups de cada nivell i etapa. Si es tracta d'un grup reduït serà d'un mínim de cinc alumnes". Consideram que és una total segregació per raons de llengua, i la segregació escolar té efectes negatius sobre el rendiment escolar i sobre la convivència i la cohesió social.

L'administració educativa, tal com estableix el punt primer de l'article 137 de la LEIB, té el mandat de "regular els programes d'acolliment lingüístic adreçats als alumnes d'incorporació tardana que desconeixen les llengües oficials de les Illes Balears per proporcionar-los les destreses necessàries per accedir als continguts curriculars i garantir-los una inclusió acadèmica i social efectiva". Aquesta Resolució va exactament en el sentit contrari a aquest mandat, tot destinant recursos públics a programes segregadors de l'alumnat per motius lingüístics.

5. Als antecedents de la Resolució de 19 d'abril de 2024 s'afirma que aquesta "... té també com a finalitat promoure l'autonomia de centre, donar-hi suport i facilitar alhora els recursos necessaris per millorar els nivells de competència lingüística de l'alumnat en la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i en la llengua castellana". Aquesta condició l'hauria de complir la Conselleria sempre i per a tots els centres educatius, no només pels que s'acullen el Pla pilot. El contrari és una discriminació més, tenint en compte que tots els centres tenen grans dificultats per aconseguir que els alumnes assoleixin la competència en llengua catalana. A més a més, no es pot justificar la implementació del Pla pilot argumentant que el que es pretén és prioritzar l'autonomia de centre, perquè aquesta ja està regulada i sustentada per les lleis i la normativa vigent, de rang superior a aquesta Resolució.

Igualment, també diu: "Aquest Pla pretén facilitar que els centres que voluntàriament s'hi adhereixin, sempre dins del marc normatiu establert, i amb la tramitació pressupostària corresponent, puguin disposar de recursos addicionals per dur a terme un projecte lingüístic que ofereixi determinades àrees o matèries en les dues llengües, a elecció dels pares i mares dels alumnes". Així, tornant entrar en contradicció amb tots els punts on posa de referència que el que prioritza és l'autonomia de centre basada en l'anàlisi de la seva realitat, i la finalitat darrera d'aconseguir que l'alumnat assoleixi les competències lingüístiques en les dues llengües oficials, ja que, com queda demostrat en els resultats de les diferents avaluacions externes, és la llengua catalana la que necessita una atenció més intensiva.

6. Al punt 3 dels fonaments de dret de la Resolució, es fa esment a l'article 18.1 de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears, que estableix que els alumnes tenen dret a rebre el primer ensenyament en la seva llengua, sigui la catalana o la castellana. La llengua de primer ensenyament i el que proposa aquest Pla són dues coses diferents, per tant, no té sentit invocar aquest article com a fonament de dret, ja que suposa una interpretació errònia del concepte de primer ensenyament. És evident que tota l'educació primària i l'ESO no és primer ensenyament, que queda restringit al 2n cicle d'educació infantil, o en casos excepcionals, als dos primers cursos d'educació primària.

7. Aquesta Resolució provocarà conflictes innecessaris entre les famílies, els claustres, els equips directius i les titularitats dels centres, afectant la convivència en els centres educatius.

8. Aquest pla suposa una clara discriminació econòmica pels centres que no s'hi adhireixin, ja que rebran més finançament o recursos els centres que s'acullin al pla i no aquells que tenen més mancances. L'objectiu d'aquest pla és contrari al principi d'igualtat i equitat.

Els 60 milions d'euros que la Conselleria d'Educació i Universitats fa comptes invertir a desenvolupar aquest Pla pilot es poden dedicar a inversions més necessàries; per exemple, es poden pagar 1.500 docents durant un curs escolar (que representa el 10% de la plantilla actual) o millorar les infraestructures.

9. És evident que es tracta d'una decisió política i partidista per part del Govern per cedir a les demandes dels seus socis en contra de la llengua catalana, sense cap fonament pedagògic, que no atén les necessitats reals de l'alumnat i no compta amb el consens de la comunitat educativa, alhora que impossibilita l'assoliment del domini de les dues llengües en acabar l'escolarització obligatòria.

Amb tot l'exposat, instam a la Conselleria d'Educació i Universitats a retirar el Pla Pilot Voluntari de Lliure Elecció de Llengua, i a engegar polítiques de foment de l'ús i ensenyament de la llengua catalana, així com a donar suport amb recursos els diferents projectes lingüístics de centre, que són realment el marc de referència, perquè es pugui donar compliment a l'objectiu d'assolir el mateix nivell de competència lingüística en ambdues llengües oficials.

Atentament,

Josefa Costa i Tur
presidenta del CEIB

Annex

Taula 1. Resultats per matèria a les IB, alumnat 6è d'ed. primària (% aprovats) durant els deu darrers anys (dades extretes del SEDEIB)		
Curs escolar	Llengua castellana	Llengua catalana
2014-15	90,77%	87,48%
2015-16	92,03%	90,62%
2016-17	94,43%	92,47%
2017-18	95,61%	93,12%
2018-19	96,02%	93,94%
2019-20	96,43%	94,66%
2020-21	97,04%	94,58%
2021-22	97,06%	95,05%
2022-23	96,36%	93,58%
2023-24 Av Seguiment 1	93,88%	90,84%
2023-24 Av Seguiment 2	94,13%	90,39%

Taula 2. Informe IAQSE d'assoliment de la competència comunicativa en expressió oral en l'avaluació de diagnòstic de 6è d'educació primària (curs 2017-18)		
Nivell d'assoliment	en llengua castellana	en llengua catalana
Satisfactori	44,9%	31,4%
Acceptable	29,7%	23,3%
Baix	16,3%	23,4%
Molt baix	9%	21,9%

Tot plegat, d'acord amb l'articulat que es desplega a continuació:

- Article 3.3 de la Constitució espanyola: “La riquesa de les distintes modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció”.
- Article 35 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, sobre l'ensenyament de la llengua pròpia: "Normalitzar-la serà un objectiu dels poders públics de la comunitat autònoma".
- Article 4.3 de la Llei Orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears: “Les institucions de les Illes Balears han de garantir l'ús normal i oficial dels dos idiomes, han de prendre les mesures necessàries per assegurar-ne el coneixement i han de crear les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears”.
- Títol preliminar, article 1, punt 2 de la Llei de Normalització Lingüística de les Illes Balears.
 - "b) Assegurar el coneixement i l'ús progressiu del català com a llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament.
 - d) Crear la consciència social sobre la importància del coneixement i l'ús de la llengua catalana per tots els ciutadans."
- Exposició de motius de la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears: “Dins del principi d'inclusió, a les Illes Balears, en tant que comunitat amb doble oficialitat lingüística, constitueix un repte singular la inclusió lingüística de l'alumnat. Efectivament, l'exercici ple de la ciutadania a les Illes Balears demana que el sistema educatiu garanteixi que en finalitzar l'educació obligatòria tots els ciutadans siguin capaços d'emprar amb correcció les dues llengües oficials. Atesa la situació sociolingüística, amb una gran preponderància del castellà en múltiples esferes de la vida social, demana que el sistema educatiu estigui especialment atent a garantir una exposició suficient a l'ús habitual i funcional de la llengua catalana com a forma de contribuir a garantir el dret al coneixement de les dues llengües oficials que consagra l'article 4.3 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears”.
- Títol VI, capítol I, article 135, punt 1 e) de la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears: “La garantia de no-discriminació dels alumnes i de no-separació en centres i grups classe diferents per raons de llengua”.